

esse nisi per creationem, et sic a solo Deo fieri, juxta dicta in libro primo de natura et origine Angelorum. Si vero tales dæmones non sunt Angeli, vel erunt aliqua animæ separatae, et sic frustra vocantur dæmones, et falso finguntur inter nos versari, aut dæmonum officia exercere. Si vero fingantur esse mediæ naturæ inter angelicam, et humanam, hic erit secundus error illius sententiæ, quia contra fidem, et contra rationem est, talem naturam fingere. Quia illi dæmones ponuntur esse creaturæ rationes utentes, et spiritus separati a corporibus; ergo vel sunt substantiæ completæ, et formæ corporum, et sic sunt animæ rationales, quia nulla est alia substantia rationalis, quæ sit vera forma corporis, ut supra libro septimo tactum est, nec dantur formæ rationales informantes corpora specie diversæ, ut in tractatu de Anima latius dicemus.

20. Tertius error est, quod Angelus possit ex foemina generare aliquid medium inter hominem et Angelum. Nam præterquam, quod non datur tale medium, ut dixi, vel fingitur Angelus accedere ad generandum ex foemina in sua pura spiritali natura, vel in corpore assumpto. Primum est plane impossibile, et ridiculum, cum Angelus non habeat organa corporis ad generationem apta, imo nec omnino corpus. Si vero secundum dicatur, solum potest spiritus generare tanquam succubus, et incubus ministrando semen humanum modo, in libro quarto explicato, ex quo non potest nisi homo generari. Quartus error est, quod illi qui, Genes. 6, narrantur genitii filiis Dei accedentibus ad filias hominum, non fuerint veri homines. Hoc enim repugnat Scripturæ, tum quia dicit illos fuisse gigantes, quo nomine non nisi homines proceræ staturæ significantur, tum etiam quia statim de illis dicit, *Isti sunt potentes a sæculo viri famosi*. Quintus error est, quod illi Dei, qui ad filias hominum accesserunt, fuerint veri Angeli, de quo in libro primo, capite quinto, circa finem, dictum est. Sextus error est, prius peccasse in cælo solum Luciferum, et postea in terra peccasse aliquos bonos Angelos custodes hominum, et primo peccasse per concupiscentiam foeminarum, quæ omnia impugnabimus in sequentibus; et in capite sequenti aliarum errorem detegemus, et refellemus.

CAPUT II.

UTRUM DÆMONES, SEU ALIQUI ANGELI NATURA SUA MALI SINT.

1. *Error Manichæi et Priscilliani asserens dæmones ex natura esse malos.*—Diximus, aliquos Angelos malos esse, quos dæmones appellamus; inquirendum ergo superest, unde malitiam habeant, quæ est antiqua quæstio de origine mali, quam propter importunitatem hæreticorum, et præsertim Manichæorum, et Priscillianistarum multi antiqui Patres tractarunt. Manichæus enim duo finxit principia, et unum esse summe malum, ex se, et non a Deo habens suam substantiam naturaliter malam, ut refert Augustinus, lib. de Hæres., cap. 46, et lib. 41, de Civit., cap. 13. Eodem modo de diabolo senserunt Priscillianistæ, dicentes, eum e tenebris emersisse, nullumve habuisse sui auctorem, sed ipsum esse a se malum, et principium, ac substantiam mali. Ita refert, et tribuit Manichæo, et Priscilliano, Concilium Bracharense I, can. 6, et Leo papa, epist. 91, alias 93, ad Thuribulum, cap. 6. Addit etiam Theodoretus, in l. 5, seu epitome divin. Officior., cap. de Diabolo, Marcionem, Cerdonem, et Manichæos dixisse diabolum, et qui illi subditi sunt dæmones, ingenitos esse. Alii vero soli Principi malorum hoc tribuunt, alios vero ab illis factos esse indicant. Imo Augustinus supra sentit, Luciferum esse a summo malo tanquam a principio, secundum Manichæum, et lib. 12, Genes., ad litt., cap. 20, quosdam, quos non nominat, asseruisse refert, diabolum non libero arbitrio, sed natura sua malum esse, licet a vero Deo creatum esse faterentur. Item, lib. 10, de Civit., cap. 41, refert Porphyrium posuisse quosdam dæmones natura sua fallaces, et malos. Quem errorem latius refert, et confutat Cyrillus, vel potius Cliethovæus, l. 6, in Joan., cap. 6. Denique hunc errorem alio modo insinuat Lactantius, lib. 2, cap. 14, indicat enim, dæmones fuisse genitos ab Angelis ex foemina, eosque omnes immundos spiritus ex vi suæ originis fuisse.

2. Ad suadendum hunc errorem, citantur aliqua Scripturæ loca, in quibus indicantur, dæmones fuisse semper malos, de quibus, in capite quarto dicemus. Solum ergo aliqua declaratione indiget illud, Ecclesiastici 39, *sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt*, et quod de Lucifero specialiter dictum creditur, Psalmo

103: *Draco iste quem formasti ad illudendum ei*: nam nomine draconis dæmon significatur, et creatus dicitur, ut illuderetur, utique propter naturalem malitiam. De quo etiam intelligitur illud Job. 40: *Ecce Behemoth, quem feci tecum, ipse principium viarum Domini*, etc. Ratione potest ita suaderi hæc sententia, quia Angeli, qui sunt mali, non suo arbitrio tales effecti sunt; ergo natura sua tales sunt. Consequentia optima est, quia non potest medium excogitari. Antecedens autem probatur, quia Angelus habens mentem perfectam ad eligendum inter bonum et malum, non potest eligere malum, sed necessario eligit bonum saltem quoad specificationem; ergo non potest fieri malus electione. Antecedens probatur, quia talis Angelus non potest decipi in iudicio, cum perfectam cognitionem habeat; ergo non potest deficere, eligendo malum pro bono, seu præ bono; ergo si aliquis est malus, ideo est, quia non est capax electionis inter bonum, et malum: sed natura sua est determinatus ad volendum malum, et hoc est esse natura sua malum.

3. *Hæc sententia ut hæretica rejicitur.*—*Imprimis ex Scriptura.*—Nihilominus hæc sententia hæretica est, quam generatim tractantes de origine mali antiqui Patres impugnant. Supponimus autem, sermonem esse de malo culpæ, seu de malo morali, quod nomine vitii, peccati, a turpitudinis significamus: nam de hoc malo loquimur, cum malos Angelos a bonis distinguimus. Hoc autem supposito convincitur erroris illa sententia ex illis Scripturis, quæ generaliter aiunt, quidquid Deus facit, bonum esse, ut legitur Genes. 1, ubi concluditur; *vidit Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona*: interea vero fecerat omnes Angelos; ergo, ut facti sunt a Deo, non fuerunt mali. Deinde id generatim etiam probant illa testimonia, quæ negant, Deum esse auctorem peccati culpæ, aut mali moralis. Nam si Deus Angelis malam naturam dedisset, a qua necessario malæ operationes prodirent, esset Deus principalis auctor, et originis mali. Illa vero testimonia omitto, quia vana sunt, et alibi tractando de causa peccati, et ostendendo, Deum non prædeterminare voluntates ad peccandum, adducta sunt. Denique convincitur hæc veritas specialiter in Angelis ex illis locis, quibus ostenditur, omnes Angelos in principio fuisse bonos, et aliquos postea cecidisse, quod partim in principio, libri quinti ostensum est, et in capite quarto, iterum dicitur. Nam inde aperte convincitur,

nullos Angelos esse naturaliter malos, alioqui semper, et ex vi creationis mali fuissent. Unde ad illius erroris confutationem sufficiunt verba Judæ Apostoli, *Angelos, qui non servaverunt suum principatum, sed reliquerunt suum domicilium, in iudicium magni Dei vinculis æternis sub caligine reseravit*. Non ergo fuerunt mali natura, sed voluntate sunt facti.

4. *Secundo ex Conciliis.*—*Atque etiam ex Patribus.*—Secundo definita est hæc veritas in Concilio Bracharense, et in Concilio Lateranensi sub Innocentio, et habetur in capite *Firmiter*, de sum., Trinit. *Diabolus (ait) et alii dæmones a Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali*. Unde in Concilio Carthaginensi IV, cap. 1, inter alia fidei dogmata interroganda ab eo, qui Episcopus creatur, unum est, *An credat, quod diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus est malus*. Et eodem modo traditur hæc veritas a Leone papa, in Epist. citata: et ex professo a Dionysio, cap. 4, de divin., Nomin. Basilio, homil. *Quod Deus non sit auctor malorum*, Cyrillo Hierosolymitano, cateches. 2, Theodoro, loco citato, et Epiphano, Hæres. 64 et 66, Nazianzeno, Orat. 3, quæ est prima contra Julianum, et Orat. 40, de Baptismo, circa finem, Irenæo, lib. 4, contra hæres., cap. 72, et potissime Augustino, in locis allegatis, et in libris de Natura boni contr. Manichæos, maxime cap. 32 et 33, et ideo in quæst. 90, novi et veter. Testament. (si ejus est liber) dixit: *Diaboli nomen operis est, non naturæ*, et libro primo de Nupt. et Concupisc., cap. 23: *Diabolus, ait, spiritus immundus est, et utique bonum quod spiritus, et malum, quod immundus, quoniam spiritus est natura, immundus est vitio; quorum duorum illud a Deo est, hoc ab ipso*. Quam sententiam repetit, et descendit, lib. 6, contr. Julianum, cap. 20, et lib. 19, de Civitat., cap. 13: *Nec ipsius diaboli natura, in quantum natura est, malum est, sed pervertitas eam malam facit*.

5. Sic etiam dixit Chrysostomus, homil. 3, de Patient. Job, *Diabolus non naturæ nomen, sed præsumptionis est, etc., non enim Diabolus factus a principio, sed Angelus creatus est*. Unde etiam Athanasius, quæst. 3, ad Antioch., dixit, Angelos bonos et malos non differre essentia, sed voluntate, sicut bonus et malus homo. Idemque tradit Damascenus, lib. 2, cap. 4, et Prosper, lib. 1, de Vita contempl., cap. 3, et ad object. Vincent., respon. 5, Anselmus, toto lib. de Casu diaboli, Gregorius,

lib. 32 Moral., cap. 28, quatenus describit felicem statum, quem Angeli mali ante lapsum habuerunt. Atque his Patribus consentiunt theologi scholastici cum Magistro 2, dist. 3, 5 et 6, D. Thomas, 1 part., quæst. 53, art. 4.

6. *Tertio ratione.* — Tertio veritas hæc ratione ostenditur in hunc modum, quia variis modis intelligi potest, Angelum aliquem esse naturaliter malum. Primo, quia per suam solam essentiam, seu substantiam, et potentias absque ulla operatione malus formaliter sit. Secundo, quia licet per operationem sit malus, illam tamen necessario habet, quasi fluentem necessario ex vi talis naturæ. Tertio, quia per operationem non simpliciter necessarium, utique quoad exercitium, sed quoad specificationem, nimirum, quia licet electionem habeat, semper male, et vitiose elicit ex intrinseca conditione, ac proprietate talis naturæ. Quarto dici potest naturaliter malus, quia habeat innatam inclinationem ad malum bono honesto contrarium, licet non ex necessitate absoluta, vel quoad exercitium, vel specificationem secundum illam operetur. Quinto posset dici naturaliter malus, quia talis sit naturæ, ut naturaliter nihil boni operari possit, malum autem naturali virtute perficiat. Sexto potest talis natura reputari naturaliter mala, quia potest esse causa efficax mali. Nullo autem ex his modis dici potest Angelus aliquis natura sua malus; ergo. Consequentia est clara, quia nullus alius illius propositionis sensus videtur posse cogitari. Minor autem per singulas partes probatur.

7. *Rejicitur primus modus.* — Et prima quidem per se nota est, quia omne ens, quatenus ens, bonum est: ergo substantia Angeli absolute, et secundum se spectata bona est. Nec potest substantia denominari mala, nisi per comparisonem ad aliquid aliud: non potest autem Angelus comparari ad aliud ut ad subjectum, quia ipsa est substantia integra, et absoluta ab omni habitudine ad subjectum; ergo debet saltem comparari ad operationem, ut talem denominationem recipere valeat, quod fieri non potest, nisi aliquo ex cæteris modis, de quibus sigillatim dicemus. Unde potest hoc confirmari, et declarari, quia malum simpliciter, quod est malum morale, et turpe, per se primo consistit in operatione, seu in actu secundo; ergo sola substantia per se spectata non potest esse mala, vel per seipsam, vel per alium actum primum, sed per operationem, vel aliquam habitudinem ad illam.

8. *Rejicitur secundus modus.* — Secundum

membrum probatur, quia repugnat intellectualem naturam ex necessitate simpliciter, id est, quoad exercitium, et ab intrinseco velle aliquod malum, quia eo ipso, quod malum est, inest illi aliqua ratio, ob quam possit non amari. Ideo enim voluntas extra visionem Dei non necessatur ad exercitium ad aliquem actum, quia semper, vel in ipso actu, vel in objecto ejus potest esse aliqua ratio nolendi illud; ergo repugnat naturam intellectualem, seu voluntatem ejus, ad volendum malum quoad exercitium ab intrinseco necessitari. Secundo de ratione peccati, seu moralis mali est, ut sit liberum: ergo repugnat dicere, naturam esse malam, quia operationem malam ex necessitate habet: nam eo ipso, quod necessaria esset, non esset mala simpliciter, id est, culpabiliter, ita ut possit operanti imputari.

9. Unde insurgit alia ratio, qua plerique ex citatis Patribus utuntur, quæ hoc, et præcedens membrum demonstrat: quia si natura angelica his modis esset naturaliter mala, non esset digna supplicio propter tale malum: injuste ergo dæmones punirentur a Deo, si tantum hoc modo mali essent. Accedit etiam altera ratio supra tacta, quia talis malitiæ DEUS esset principalis auctor. Tum quia, qui dat formam, dat naturaliter consequentia ad formam: sed illa malitia formalis, seu operationis necessitate naturali sequitur talem naturam, ut supponitur; ergo principaliter ab auctore talis naturæ provenit. Tum etiam, quia ipsa natura pessime esset instituta, si ab intrinseco ita esset determinata ad malum, ac proinde malitia refundenda esset in auctorem male instituentem talem naturam. Denique potest e converso repugnantia ostendi, nam si talis operatio naturali necessitate sequitur ex tali natura, cur quæso, vel cui mala est? Non quidem ipsi naturæ proxime illam efficienti, quia proprietas ab intrinseco manans a natura non potest illi mala esse, alioqui eadem natura sibi ipsi esset contraria. Nec etiam comparata ad Deum potest dici mala illi, vel respectu ejus, quia ipse est principalis auctor ejus: non potest autem Deus seipsum negare, aut sibi esse contrarius; ergo non potest talis malitia esse illo modo naturalis, seu ab auctore naturæ, supposito, quod sit vera malitia simpliciter, id est, Deo, et rationali naturæ contraria.

10. *Rejicitur tertius modus.* — Tertium membrum magna ex parte refelli potest discursu proxime facto. Maxime vero confirmari

potest applicando cum proportionem, et cum majori efficacia discursum D. Thomas, dict. quæst. 63, art. 4. Quia nullius Angeli voluntas esse potest natura sua determinata ad malum contrarium bono honesto, seu recte rationi; ergo non potest esse ex natura sua determinata quoad specificationem ad eligendum aliquod malum particulare sub illa generali ratione mali turpis contentum; ergo non potest substantia Angeli eo titulo mala naturaliter reputari, quod habeat voluntatem naturaliter determinatam quoad specificationem ad eligendum malum, ut illo membro fingitur. Antecedens probatur, quia voluntas in quolibet Angelo est appetitus universalis consequens cognitionem intellectus, qui est etiam universalis potentia omnem rationem boni universaliter repræsentans tam sub communi ratione boni, vel simpliciter, vel honesti, quam sub aliis rationibus boni particularibus; ergo non potest talis voluntas natura sua esse determinata ad malum contrarium bono honesto. Probatur consequentia, quia voluntas non determinatur ad malum ut malum est, quia non potest appetere malum sub ratione mali; ergo ut determinaretur ad tale malum, oporteret determinari ad aliquam rationem boni repugnantem honestati, et illam excludentem. At hoc est impossibile, quia talis voluntas determinaretur ad aliquod bonum particulare: nam bonum repugnans bono honesto non potest esse nisi particulare, quia bonum universale non potest repugnare bono honesto, cum illud sub se comprehendat; ergo non potest voluntas naturaliter esse determinata ad bonum aliquod excludens honestum, seu (quod perinde est) habens adjunctam malitiam honestati repugnantem. Et confirmatur, quia voluntas est appetitus rationalis, id est, consequens rationem, et bonum honestum est, quod est consentaneum rectæ rationi, seu rationali naturæ, ut rationalis est; ergo impossibile est, voluntatem esse natura sua determinatam ad bonum rectæ rationi repugnans. Probatur consequentia, quia omnis appetitus naturaliter inclinatur ad ea, quæ sunt consentanea illi naturæ, a qua profluit, magisque illam perficiunt.

11. *Probatur prima consequentia.* — Et hinc evidenter sequitur prima illatio in principali ratione facta. Quia voluntas non necessatur quoad specificationem ad eligendum inter aliqua bona, vel mala, nisi quando est determinata saltem quoad specificationem ad aliquam rationem communem, sub qua tantum illa particularia bona, vel mala continentur, inter

quæ fit electio. Nam si voluntas non est determinata ad aliquam rationem, nec etiam erit determinata, quæ sub tali communi ratione continetur: si ergo voluntas non est naturaliter determinata ad rationem communem boni repugnantem bono honesto, multo minus poterit esse determinata ad eligendum necessario aliquod bonum contrarium bono honesto, quia potest intendere bonum honestum, et ex illo affectu adjuncta libertate ad electionem particularis boni honesti determinari. Unde etiam concluditur altera illatio facta, quod non possit essentia Angeli mala naturaliter esse, vel appellari, eo quod voluntas, quæ ex illa fluit, sit naturaliter determinata ad eligendum malum simpliciter, quia nec potest naturaliter esse determinata ad eligendum illud malum, ut tale est, nec etiam materialiter, ut est bonum includens talem malitiam, quia est appetitus universalior, et de se ad ipsum bonum honestum extenditur.

12. *Expenditur tertius modus, an in Angelo detur naturaliter inclinatio ad aliquod objectum rationi contrarium.* — Quartum membrum dubitationem attingit, an in voluntate angelica sit aliqua inclinatio ad malum bono honesto contrarium, non quidem per se, id est, sub ratione mali, quia hoc modo evidens est, nec naturali, nec elicitu appetitu posse voluntatem inclinari ad malum, cum malum ut malum appetibile non sit, sed saltem per accidens, id est, an in voluntate Angeli sit inclinatio naturalis ad aliquod bonum, quod privationem honestatis adjunctam habeat, et ratio dubitandi esse potest, quia talis inclinatio non est contra naturam voluntatis, prout est appetitus universalis: imo ex hac universalitate inclinatio consequi videtur. Nam ex eo quod voluntas inclinatur ad bonum in communi, inclinatur etiam ad particularia, unde sicut inclinatur ad bonum honestum, etiam inclinatur ab bonum delectabile, et ad bonum proprium, seu commodum naturæ, ut ad honorem, et ad excellentiam, similiaque. Sed hæc bona delectabilia, vel commoda naturæ possunt habens conjunctam repugnantiam cum bono honesto; ergo potest hoc modo voluntas etiam angelica ad malum inclinari. Et declaratur in voluntate hominis, quæ naturaliter inclinatur ad bonum corporis, quod interdum honesto repugnat; ergo licet angelica voluntas non inclinatur ad bona corporalia, quia non est forma corporis, nec illis bonis indiget, tamen cum proportionem inclinatur ad aliqua bona spiritualia naturæ suæ commoda, ut sunt potestas, excellentia, et

similia, in quibus repugnantia ad honestum inveniri potest. Sicut paulo post dicemus, peccasse Angelum, appetendo aliquam excellentiam, nec videtur posse negari, quin ad illam excellentiam naturalem inclinationem habuerit, a qua provocatus est ad illam deliberate appetendam; ergo illa inclinatio revera est ad malum materialiter, seu per accidens, quatenus cum illo bono conjunctum est. Et confirmatur, quia omnis naturalis potestas supponit naturalem inclinationem, sed in voluntate Angeli datur naturalis potestas volendi aliquod bonum honesto bono contrarium; ergo est in ea naturalis inclinatio ad tale bonum, et consequenter ad malum saltem per accidens.

13. *Primum pronuntiatum.*—In hoc puncto dicendum imprimis est, quamvis per impossibile talis inclinatio in voluntate angelica concedatur, inde tamen non sequi Angelum esse naturaliter malum, sed ad summum sequi, Angelum esse naturaliter mali capacem, posseque sua voluntate indebite utendo, malitiam contrahere, quod longe diversum est. Probat, quia illa inclinatio non est mala formaliter, quia nec habet malitiam congenitam, neque illam necessario inducit, aut secum trahit; ergo ratione illius non potest dici substantia, vel voluntas Angeli naturaliter mala. Deinde si mali Angeli illam inclinationem naturalem habuerunt, bonis deesse non potuit, quia idem fundamentum in illis habuit, ut patebit applicando discursum factum, et quia omnes ejusdem sunt naturæ, proportionem servata: sed Angeli sancti non fuerunt naturaliter mali, ut constat, et ipsi etiam hæretici confitentur; ergo talis inclinatio non constituit malam naturam. Denique talis inclinatio est per se ad aliquod bonum, cui non semper, nec per se, sed accidentarie aliquando conjungitur repugnantia ad bonum honestum; ergo talis inclinatio per se bona est. Aliunde vero ab auctore talis voluntatis data est illi potestas ad non utendum tali inclinatione, sed resistendum illi, quando recta ratio dictaverit ita esse faciendum; ergo licet talis inclinatio naturalis admittatur, non ideo natura erit mala, aut a suo auctore male instituta.

14. *Secundum pronuntiatum.*—Secundo vero dicimus, quidquid sit de humana natura, an in illa talis inclinatio ad malum invenitur, in angelica voluntate, prout a Deo creata est, non inveniri. Ita docet D. Thomas, in dict. art. 4. Ratio ejus est, quia *id, cujus natura ordinatur ad bonum secundum communem boni rationem, non potest secundum suam naturam tendere in*

aliquod malum. Quod principium objectione a nobis facta impugnari videtur. Responsio autem in hunc modum colligi potest, probando simul, et explicando illud principium. Quia quando voluntati duo bona occurrunt, quæ simul velle non potest, quia unum alteri repugnat, tunc naturali pondere magis fertur, et simpliciter inclinatur in id, quod est suæ naturæ magis consentaneum, et quod excellentiorem rationem boni inducit; ergo voluntas Angeli ex naturali propensione nunquam potest tendere in illud bonum, quod simpliciter malum, et rectæ rationi contrarium est. Antecedens probatur, quia voluntas inclinatur naturaliter ad bonum secundum communem rationem boni; ergo descendendo ad particularia bona, simpliciter inclinatur in id, quod melius est, sibi que convenientius: cum autem bonum particulare malum est secundum rationem, est repugnans majori bono voluntatis; ergo ad illud nunquam voluntas simpliciter inclinatur.

15. *Confirmatur primo.*—Confirmatur, ac declaratur, quia voluntas licet inclinatur naturaliter ad particularia bona propria, seu naturæ suæ convenientia, non inclinatur ad omnem modum appetendi illa, sed naturaliter inclinatur ad illa, ut regulata per rationem rectam, et consentaneam bono divino, ad quod maxime inclinatur; ergo simpliciter non inclinatur ad malum rectæ rationi contrarium. Aliqui hoc confirmant, quia inclinatio naturalis semper est per necessariam determinationem ad unam partem, quoad exercitium, vel quoad specificationem: sed voluntas non determinatur ad malum quoad exercitium, vel specificationem, ut supra probatum est; ergo nec ad illud naturaliter inclinatur. Sed certe naturalis inclinatio latius patet, quam determinatio necessaria, sive quoad exercitium, sive quoad specificationem: nam voluntas naturaliter inclinatur ad amandum Deum super omnia, et neutro modo ad hoc necessatur. Idem ad bonum honestum naturaliter inclinatur sine tali determinatione, potest ergo esse naturalis inclinatio conjuncta cum libera facultate, non solum non operandi juxta talem inclinationem, sed etiam agendi contra illam. Ratio ergo propria est, quia inclinatio naturalis voluntatis vel simpliciter est ad majus bonum, vel est ad bonum, et commensuratum rectæ rationi naturali, ut dictum est, et magis in puncto ultimo explicabitur.

16. *Rejicitur quintus modus.*—In quinto puncto tangitur alia difficultas, nimirum, an

natura angelica ex vi suæ originis mala dici possit, eo quod suæ naturæ relicta, et omni gratia destituta nihil boni efficere, sed male tantum operari possit. Hæc autem interrogatio eodem modo, quo præcedens expedienda est. Imprimis enim interrogatio procedit ex falsa suppositione. Nimirum, Angelum ita esse naturaliter conditum, ut nihil bene, et honeste velle, aut facere possit per solam naturam sine superiori gratia. Hoc enim falsum esse supra in libro quarto dictum est, et in tractatu de Gratia, lib. 1, latius est disputatum, ac probatum. Deinde addimus, quod data etiam illa hypothesi, ex illa non sequitur naturam Angeli esse malam, aut male constitutam, sed ad summum sequitur esse infirmam, et indigentem superiori auxilio ad bonum operandum, eamque conditionem habere ex vi suæ naturæ. Quæ licet aliqua imperfectio naturalis sit, non tamen est malitia formalis, neque radicalis: quandoquidem non obstante illa imperfectione, potest talis natura bene operari cum divino auxilio. Unde firmari potest ratio, quia natura, quæ est capax honestæ operationis, et de se ad bonum honestum est maxime propensa, etiamsi per se non habeat sufficientes vires ad illud perficiendum, non est mala, sed per se est bona bonitate naturali, et aliquo modo est indifferens, ut bona, vel mala moraliter esse possit: ergo etiamsi natura angelica illam imperfectionem haberet, non ideo naturaliter mala esset. Non potest autem negari, quin multo evidentius bonitas illius naturæ ostendatur, si supponamus, voluntatem ex natura sua esse sufficientem cum generali concursu Dei ad volendum, et operandum bonum honestum, quod naturale est, et per naturale lumen rationis sufficienter potest proponi.

17. *Expenditur sextus modus, et inquirendo, an e peccato inferatur, voluntatem esse malam in sua natura.*—*Vera resolutio negans.*—In ultimo membro primæ partitionis proponitur antiquum dubium, quomodo natura, seu voluntas bona possit esse causa mali: vel e contrario, quomodo ex tam pravo effectu, ut est peccatum, non colligatur intrinseca malitia, et prava constitutio in tali natura. Quia effectus solet manifestare naturam et virtutem causæ; ergo malus effectus malam etiam naturam causæ indicat: vel e contrario causa habet naturalem propensionem ad effectum; ergo voluntas, quæ est causa peccati, naturaliter est propensa ad peccandum; ergo est vitiosa et mala. Respondetur nihilominus ex potestate peccandi non sequi voluntatem creatam, vel

essentiam, ex qua nascitur, naturaliter malam esse, sed solum sequi esse imperfectam, ut in præcedenti puncto dicebam. Estque manifestum, alias omnis voluntas creata naturaliter mala esset, quia eo ipso quod creata est, peccare potest, ut in libro tertio ostensum est, et in capite sequenti iterum dicitur. Consequens autem hæreticum est, ut per se constat, et argumentis factis in præcedenti puncto convinci potest. Et declaratur, quia eadem voluntas, quæ potest peccare, potest etiam non peccare; ergo eo ipso non est mala ex natura sua. Tum quia si non peccet, non erit mala, tum etiam quia posse non peccare magna bonitas, et perfectio est. Unde Augustinus, lib. 11 Genes., ad litt., cap. 7, ad quosdam dicentes: *Talem Deum facere hominem, qui nollet omnino peccare, ipse respondet: Ecce nos concedimus, meliorem esse omnino naturam, quæ omnino peccare nolit, concedant et ipsi, non esse malam naturam, quæ sic facta est, ut posset non peccare si vellet.* Tum etiam, quia (ut idem Augustinus, lib. 12, de Civit., cap. 3 et 6, dicit) ipsa malitia peccati bonitati naturæ rationalis attestatur. Ideo enim tale opus voluntatis peccatum est, quia repugnat rectæ rationi, seu quia est contrarium naturæ rationali, ut rationalis est.

18. *Probatur secundo.*—Unde tamen argumentamur, quia potestas peccandi formaliter sumpta, non tam est potestas, quam defectus potestatis, seu non tamen est potestas efficiendi, quam deficiendi. Quia licet is, qui peccat, committendo aliquid efficiat, et ideo potestas sic peccandi, potestatem aliquid efficiendi includat, vel supponat, nihilominus illa potentia sic præcise spectata non est potestas peccandi, nisi quatenus habere potest modum efficiendi aliquid, deficiendo a regula rationis, in quo involvitur defectus quidam consequens limitationem talis potentiae, non tamen ad ejus essentiam, vel naturam per se spectans. Et hinc fit ut malus effectus, id est, peccatum, ut effectus, aliquam positivam perfectionem causæ ostendat, tamen ut est defectus, et peccatum solum limitationem, et defectum non moralem, sed naturalem talis voluntatis indicat. Unde fit tandem, ut licet voluntas Angeli sit causa peccati, nihilominus non habeat inclinationem naturalem ad illud, quia non inclinatur ad defectum, et consequenter neque ad illum actum quatenus privationem alterius perfectionis majoris, maximeque connaturalis secum affert.

19. *Ad loca Scripturæ in num. 2.*—*Ad pri-*